

РЕЦЕНЗИЯ

**на научните трудове и преподавателска дейност на
доц. д-р ТАНЯ ВИКТОРОВА БУРДЕВА**

**Рецензент: проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова
ШУ „Епископ К. Преславски”, ДИКПО-Варна**

**Относно участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“
по област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...
(Методика на обучението по музика)**

Обявен законно в Държавен вестник, бр. 57 от 26. 06. 2020 г.)

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ по област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.3. Педагогика на обучение по... (Методика на обучението по музика) за нуждите на катедра „Музика“ към Педагогически факултет. За участие в обявения конкурс е подала документи като единствен кандидат доц. д-р Таня Викторова Бурдева. Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. За рецензия са представени всички документи и справки, касаещи образование, образователна и научна степен, научно звание, преподавателска, научноизследователска заетост, административна дейност на кандидата, а така също цялата научна и научно-приложна продукция, която е прецизно подредена.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. д-р Таня Викторова Бурдева завършва средното си образование през 1978 г. със специален предмет цигулка в музикалното училище, Пловдив, а през 1982 г. - висшето си образование в Академия за музикално танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив. Тя е Магистър - Учител по музика. След дипломирането си работи (1982 – 1984 г.) в Школа по изкуствата – гр. Кърджали, като учител по цигулка. От 1985 до 1987 г. е учител по музика в Английска езикова гимназия – гр. Пловдив, а през 1987г., след успешно издържан конкурс, е асистент в ПУ “Паисий Хилендарски”. През 1998 г. ѝ е присъдена образователната и научна степен „доктор“ в СНС по педагогика към ВАК.

Преподавателската ѝ дейност е свързана с лекции, практически упражнения, хоспитиране, стажантска практика в ПФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ и научно-

изследователска: научни публикации в специализирани научни издания, монографии, учебници и учебни помагала, научно-изследователски проекти, научни конференции (три от които в чужбина), научно ръководство на дипломанти от бакалавърски и магистърски специалности, рецензии и четири защитили успешно докторанти.

Няколко години, след избирането ѝ за доцент по Методика на музикалното възпитание в ПУ (през 2001 г.), Таня Бурдева е избрана за ръководител на катедра *Музика* (2007), която и до момента успешно ръководи.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическата дейност

Доц. д-р Таня Викторова Бурдева има богат педагогически опит и 33 годишен преподавателски стаж в ПУ „Паисий Хилендарски“. Тя е разработила лекционни курсове по дисциплините: *Методика на обучението по музика в детската градина* (за студенти от специалности *Педагогика на обучението по музика* и *Музика*); *Методика на обучението по музика в средното училище* (за студенти от специалности *Педагогика на обучението по музика* и *Музика*); *Методика на музикалното възпитание* (за студенти от специалности *Предучилищна педагогика* и *Предучилищна педагогика и чужд език*); *Методика на обучението по музика* (за студенти от специалности *Начална училищна педагогика* и *Начална училищна педагогика и чужд език*); *Методика на обучението по музикални дейности в детската градина* (за студенти от специалност *Предучилищна и начална училищна педагогика* - редовно и задочно обучение); *Методика на обучението по музика в началния етап на основното образование* (за студенти от специалност *Предучилищна и начална училищна педагогика* - редовно и задочно обучение). Тя е съавтор на учебно помагало по разработени от нея лекционни курсове (Бурдева, Т. (2015, 2016) *Педагогически технологии за развитие на музикална култура в предучилищна възраст*, с. 220-228; *Педагогически технологии за формиране на певческо-изпълнителски умения*, с. 229-238; *Възприемане на музика. Организиране и провеждане на възприемането на музика*, с. 239-249; в *Помагало за държавен изпит по методика на обучението в детската градина и началния етап на СОУ*, за студенти от специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, колектив, съставител и научен редактор Вл. Ангелова, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, ISBN 978-619-202-101-6)

Доц. д-р Таня Викторова Бурдева е осъществила научно ръководство на петима успешно защитили докторанти, назначени на преподавателски позиции във висше училище: **2013 г.** "Технологии за изработване на елементарен акордов съпровод към песен (със студенти от специалност *Предучилищна педагогика и чужд език*)", автор Илиана Червенакова, щатен преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“; **2014 г.** "Система от технологии за постигане на правилна вокална постановка при джаз и поп изпълнители", автор Майа Бошева, щатен преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“; **2018 г.** "Особености на песенния фолклор в Североизточна България“, автор Станка Даутовска, хоноруван преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“; **2019 г.** "Импровизацията за китара

в съвременния джаз“, автор Петър Койчев, шатен преподавател в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“; 2020 г. "Педагогическа технология за стимулиране на интереса на учениците от прогимназиален етап на средното училище към класическата музика“, автор Диана Кацарова, хоноруван преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“.

Доц. д-р Таня Викторова Бурдева е участвала в осем научни и образователни проекти, като на един от тях е била ръководител; взела е участие в 11 научни журита за защита на докторски дисертации.

Академичният педагогически опит, осъществяната **учебно-педагогическа дейност** на доц. д-р Таня Викторова Бурдева отговарят изцяло на критериите за заемане на академичната длъжност *професор*.

Оценка на научната и научно-приложната дейност

Прави силно впечатление сериозната по обем научно-изследователска дейност на авторката, състояща се от три монографии, 21 научни статии, 7 Познавателни книжки и учебни помагала за предучилищна възраст на издателство „Булвест 2000“, както и 17 книги за учителя и методически ръководства за всички възрастови групи в детската градина. Нейните наукометрични показатели надминават минималните национални изисквания.

От представените за анализ монографии, особено силно впечатлява „Методика на музикалното възпитание в предучилищна възраст“, състояща се от 125 с., издадена през 2012 г. и преиздадена 2019 г. Книгата е посветена на методиката на провеждане на музикалните дейности – изпълнение (певческа дейност, свирене с детски музикални инструменти, движения с музика), възприемане на музика и детско музикално творчество в предучилищна възраст, както и педагогическите технологии за активизиране на музикалните способности на подрастващите. Темите в книгата са подредени в определен логичен порядък. Изтъквайки аргументирано значението на вокалното изпълнение като основна музикална дейност, чрез която главно се осъществява музикалното възпитание в тази възраст, авторката подробно разглежда задачите на вокалното обучение, значението на песенния репертоар, началното формиране на певчески навици и причините за неточно интониране, като посочва методите за тяхното отстраняване. Акцентът в тази част на книгата е върху спецификата на певческата дейност в предучилищна възраст. Изтъкнато е значението на игровата мотивация и приложението на игрови похвати с нагледно-действен и емоционален характер. Съществено място е отделено на методиката на заучаване на песен, като са диференцирани етапите на методическата последователност, което е много съществено при обучението на бъдещите учители по музика. Особено ценни са посочените форми на работа за преодоляване на интонационни и метроритмични неточности в процеса на заучаване и затвърждаване на песенния репертоар. Отделено е внимание и на значението на детските музикални инструменти и многостранният им ефект върху музикално-естетическото развитие на децата, като предложената

класификация е според начина им на звукоизвличане. Интерес представлява и разработената методика на заучаване на съпровод към песни и инструментални пиеси, както и методика за пресъздаване на „звукови картини“. В следващата част – възприемане на музика, е поставен акцент върху методиката на слушане на инструментална музика и по-специално програмни инструментални пиеси от типа обобщена програмност. Разработена е педагогическа технология за слушане на музика, основаваща се на дидактични задачи, насочени към диференцирано възприемане на музикално-изразните средства. Тук авторката аргументирано излага своята идея: на практика диференцираното възприемане на музикалния поток да се осъществява посредством извършването на разнообразни, но достъпни аналитични действия от децата при слушане на музика и така да се реализира преходът от нагледно-образното към словесно-логическото мислене. Застъпена е тезата, че разбирането на художественото съдържание дори на най-леката детска пиеса, се основава именно на абстрактно-логическото мислене, въз основа на което се осъществяват достъпни аналитични действия. Посредством двигателното моделиране, което опосредява образното мислене, се откриват възможности за осъзнаване на музикално-художествения образ и изразително-смысловото значение на музикално-изразните средства. Авторката представя и стойностна методика на разучаване на сюжетни и несюжетни музикални игри, танци и двигателни упражнения. Много аргументирано застъпва и тезата за необходимостта от развитие на музикално-творчески умения във всички форми на музикална дейност. При разглеждането на всяка една музикална дейност са посочени и педагогическите технологии за развитие на основните музикални способности. Всички методически концепции авторката умело подкрепя с конкретни примери от музикално-педагогическата практика. Смело мога да твърдя, че методиката на музикалното възпитание в детската градина, създадена от Таня Бурдева, е много стойностна, с прецизен и точен в терминологично отношение език. Препоръчвам нейното ползване при музикалното възпитание на бъдещите учители по музика в детска градина и в други университети в страната.

В другия представен за рецензиране труд - *Играта драматизация в обучението по музика в предучилищна възраст*, издаден през 2019 г., се третира интересен проблем. Авторката много обстойно излага изградена дидактическа технология за приложение на игровите компоненти на играта драматизация в музикалното възпитание на децата от предучилищна възраст, като целта ѝ е да се активизира музикалното възприятие. Разработените практико-приложни педагогически технологии с елементи на играта драматизация - игрови упражнения, насочени към двигателна илюстрация на музиката по мотиви от поетичния текст на песни и програмното съдържание на инструментални пиеси, са с цел по-задълбочено разбиране на произведенията на музикалното изкуство от децата и формиране на емпатийна способност за вживяване в художествения образ. Специално място е отредено и на значението на играта драматизация като средство за диференцирано възприемане на музикалноизразните средства (метроритъм, темпо, динамика). За диференцирано възприемане на елементите на музикалната реч като съставни единици с

определено значение в системата от музикалноизразни средства е необходима сетивноконкретна опора. В тази връзка авторката достига до извода, че в предучилищна възраст такава роля успешно могат да изпълняват разнообразните игрови компоненти на играта драматизация. Играта драматизация тя разглежда и в друг аспект - като възможност за създаване на психична готовност за участие на децата в музикалните дейности. Във втората половина на книгата авторката прецизно представя методиката за приложение на игровите компоненти на играта драматизация в обучението по музика, като подкрепя с примерни ситуации (по седем за група), в които присъстват компоненти от играта драматизация. Представената книга е не само ефективна, но и полезна за практиката.

От общо 21 самостоятелни научни статии, предложени от авторката, 11 касаят методиката на обучение по музика в предучилищна възраст, като една от тях е посветена на деца със СОП, в която са представени ценни приобщаващи педагогически технологии, даващи възможност на тези деца да проявят своята спонтанност и непосредственост. Доц. д-р Таня Бурдева е утвърден преподавател, който успешно реализира иновативна дейност със студентите. Три статии касаят готовността на бъдещите начални учители да преподават музика, като в една от тях са обобщени и изведени някои по-важни аспекти на проблема за ролята на словесно-понятийния апарат и езиковите средства при възприемане на музика. Разкриват се конкретни форми на работа в упражненията по методика на музикалното възпитание, за формиране на практически речеви умения у студентите, като важно средство за активизация на музикалните възприятия на децата при провеждане на дейността „възприемане на музика“. Предложената ефективна технология включва методическа система от обучаващи задачи за придобиване на професионално-педагогически тренинг, важна съставна част на който освен наличието на теоретични и методически знания, е речевата култура. Предмет на изложението в другата статия е работата със студентите за изграждането на компетентностен модел за методическо ръководство на музикално-изпълнителските дейности (пеене и свирене с детски музикални инструменти). Именно компетентностният подход е този, който противостои на даването на знания наготово и насочва обучението към разбиране на получената информация и умение тя да се прилага. Така осъщественият модел на музикално-педагогически тренинг дава възможност на студентите да се докоснат до някои от многостранните връзки на теорията с практиката. В 5 статии са разгледани музикалните интереси и музикално-естетическия вкус на учениците, както и основните музикални дейности – слушане на музика и музикално-творческа дейност, с представени педагогически технологии. В една статия е представен сравнителен анализ на учебници по музика за 5. клас, издадени през 2006г. - дидактическата технология за активизиране на познавателните възможности на учениците и за усвояване на понятията за лад, музикална форма, неравноделни метруми и размери, нотно писмо, музикално-изразни средства и др. Има и една статия, касаеща музикотерапията и психичното благополучие на хората от

третата възраст. Почеркът и стилът на авторката в представените статии е много точен, с аргументирана методика и подчертана практическа приложимост.

Впечатляват създадените четири познавателни книжки, както и учебните помагала за предучилищна възраст, които съответстват на новите нормативни изисквания на приетия Държавен образователен стандарт за предучилищно образование (2016 г.). Темите и познавателните задачи в тях дават възможност на учителя да поставя децата в различни игрови ситуации, а страниците са богато илюстрирани с рисунки, улесняващи възприемането и осмислянето на музикалните образи от подрастващите. Интерес представлява Помагалото *Вълшебна пътечка* - комплект от 11 табла, които имат демонстрационен характер и целят да подпомогнат формирането на интерес към музикалното изкуство и развитието на музикалните способности като необходимо условие за резултатно участие в музикални дейности.

Създадените методически ръководства и книги за учителя по музика в предучилищна възраст се характеризират с разработени съвременни методически модели на ситуации по музика за 1.–4. група на детската градина. Те съдържат богат, умело подбран от авторката репертоар от музикални произведения за възприемане и изпълнение. Изградената дидактическа технология е съобразно водещата цел и очакваните резултати от обучението. Направеното тематично разпределение на всички педагогически ситуации улеснява учителите. Разработените процедури за проследяване постиженията на децата в началото и края на учебната година (входно и изходно ниво), са по критерии и показатели, които авторката съобразява с образователните ядра. Предложените игрови педагогически технологии при разработването на образователното съдържание включва система от методи, които дават практическа възможност по най-достъпния начин децата да бъдат въведени в света на музиката.

Приноси

Научните приноси са по посока на: оптимизиране на музикалните дейности – възприемане, изпълнение и съчиняване на музика; активизиране на музикалните способности; иновативни технологии в обучението по музика; иновативни технологии в обучението на студентите по методика на музикалното възпитание. Те могат да се конкретизират както следва:

- Представени са същностни характеристики на музикалното възприятие. В контекста на проблема за музикалното възприятие са разгледани и изяснени понятията: художествен смисъл, музикален смисъл, художествена логика, музикална логика, тълкуване, интерпретация, кодиране и декодиране на музикална информация, художествена емпатия и др.
- Разработена е педагогическа технология за възприемане на инструментална музика, основаваща се на дидактични задачи, насочени към диференцирано възприемане на музикално-изразните средства, което има за цел разбиране на логиката в изграждането

на музикално-художествения образ. Посочени са достъпните аналитични действия, чрез които се осъществява диференцираното възприемане на елементите на музикалния език като съставни единици с определено значение в системата от музикалноизразни средства.

- Представена е стратегия за вокално обучение. Изяснени са задачите на вокалното обучение, значението на песенния репертоар, методите за формиране на певчески навици, причините за неточно интониране и методите за тяхното отстраняване. Изяснена е спецификата на певческата дейност в предучилищна възраст. Разгледано е значението на игровата мотивация и приложението на игрови похвати с нагледно-действен и емоционален характер. Конкретизирана е методиката на заучаване на песен, като са диференцирани етапите на методическата последователност.
- Изследвани са педагогическите технологии за активизиране на музикалните способности – ладов и метроритмичен усет. Разработени са специфични педагогически технологии за развитие на музикалните способности на децата от предучилищна възраст. Посочени са ефективни форми на работа за развитието на метроритмичния усет, чиято цел е да се създадат слухово-зрително-двигателни представи за основните форми на деление и групиране на тоновите трайности и за двете основни метрични форми (двувременна и тривременна). Разгледани са и достъпни дидактически технологии, създаващи зрителен образ на мелодията и активизиращи музикално-слуховите представи.
- Разработени са практико-приложни педагогически технологии с елементи на играта драматизация, с цел по-задълбочено разбиране на произведенията на музикалното изкуство и формиране на емпатийна способност за вживяване в художествения образ.
- Реализирано е изследване на музикалните интереси на учениците от първи до осми клас, което хвърля светлина върху ролята на обучението по музика в Средното училище за формирането на музикалните вкусове на младото поколение.
- Изграден е компетентностен модел за методическо ръководство на музикално-изпълнителските дейности (пеене и свирене с детски музикални инструменти) и на дейността „възприемане на музика“.
- Създадени са познавателни книжки, учебни помагала за предучилищна възраст, методически ръководства и книги за учителя по музика, в които са разработени методически модели на ситуации по музика и са предложени конкретно-практически методически решения за осъществяване на обучението по музика.

Цитирания

Трудовете на доц. Таня Бурдева са разпознаваеми сред университетски преподаватели, учители, студенти. Забелязаните цитирания са 20 на брой - показател, който свидетелства за разпознаваемостта на доц. д-р Таня Бурдева сред научната общност и музикално-педагогическата колегия.

4. Оценка на личния принос

Изложеното до тук е показателно за изключително зрял професионализъм и натрупан предостатъчен научно-теоретичен и научно-практически опит за следващото стъпало в кариерата на доц. д-р Таня Бурдева. Оценката ми за личния принос на кандидата във всичките представени трудове е много висока. Значимостта на научните и научно-приложните приноси на представените трудове на кандидатката за конкурса за „Професор“ доц. д-р Таня Бурдева, е безспорна.

5. Критични забележки и препоръки – нямам такива.

6. Лични впечатления

Личните ми впечатления се основават на отдавнашното професионално познанство с доц. д-р Таня Бурдева. В своята научна и преподавателска дейност тя винаги е следвала съвременните тенденции в обучението и се е придържала към високи научни критерии, което я прави ценен професионалист. Като положителни личностни качества мога да посоча: етичност, честност, трудолюбие.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Материалите, представени от доц. д-р Таня Викторова Бурдева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Тя е представила значителен брой научни трудове, публикувани след защитата на ОНС „доктор“ и заемането на академичната длъжност „доцент“. В трудовете на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили национално и международно признание, а теоретичните разработки имат практическа приложимост. Част от тях са публикувани в списания и научни сборници от международни конференции. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Таня Викторова Бурдева е несъмнена.

Високият професионализъм, погледът на кандидатката върху проблемите от висотата на глобалното с изясняване на детайлите, както и нейната личностна позиция и актуалната, обемна и значима научно-изследователска дейност и тематика, ми дават пълно основание за положителна оценка и да предложа доц. д-р Таня Викторова Бурдева, притежаваща необходимите качества, да бъде избрана на академичната длъжност „професор“. Препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогически факултет за избор на доц. д-р Таня Викторова Бурдева на академичната длъжност „професор“ в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по музика).

Рецензент:

07.10.2020г.

(проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова)